

برایان گوت

سیری در متافیزیک

مترجمان

علاءالدین پوری

و

مقصود بدالی

تهران ۱۳۹۲

سرشناسه : گرت، برایان، ۱۹۶۱ - م.
 عنوان و نام پدیدآور: سیری در متافیزیک / برایان گرت؛ مترجمان: علی علیپوری و مقصود عبداللهی.
 مشخصات نشر : تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : بیست + ۲۵۳ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۲۱-۳۴۶-۵

وضیعت فهرست‌نویسی: فیبا
 یادداشت : عنوان اصلی: What is This Thing Called Metaphysics?, c2006.
 موضوع : مابعدالطبیعه
 شناسه افزوده : علیپوری، علی، ۱۳۵۱ - ، مترجم
 شناسه افزوده : عبداللهی، مقصود، ۱۳۵۱ - ، مترجم
 نامسه افزوده : شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
 ده‌بند شماره : ۱۳۹۱ س ۹ ک ۱۱۱/ک
 رده‌بندی دی‌یو : ۱۱۰
 شماره کتاب‌شناسی ملی : ۳۰۷۰۷۰۰

سیری در متافیزیک

مؤلف: برایان گرت

مترجمان: علی علیپوری و مقصود عبداللهی

چاپ نخست: ۱۳۹۱ - شابکان: ۲۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه

حق چاپ محفوظ است.

شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

- اداره مرکزی: خیابان افریقا، چهارراه حقانی (جهان کودک)، کوچه کمان، پلاک ۵
- کدپستی: ۱۵۱۸۷۴۳۱۳؛ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۹۶۴۷؛ تلفن: ۱۵۸۷۵-۷۰؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۶۹-۷۰
- آدرس اینترنتی: www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir
- مرکز پخش: شرکت بازرگانی کتاب گستر، خیابان افریقا، بین بلوار ناهید و گلشهر، کوچه گلفام، پلاک ۷۲؛ کدپستی: ۱۹۱۵۶۷۳۴۸۳؛ تلفن: ۴۲-۲۲۰۲۴۱۴۰؛ تلفکس: ۲۲۰۵۰۲۲۶
- آدرس اینترنتی: www.ketabgostarco.com info@ketabgostarco.com
- فروشگاه پک: خیابان انقلاب، رویه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۷۸۶-۶۴۴۰

سپاسگزاری

در ترجمه این کتاب، از اساتید و راهنمایان های جناب آقای دکتر بهزاد سالکی، که از ابتدا راهنما و پشتیبان به ثمر رسیدن این اثر بودند، تشکر می‌نماییم. همچنین از آقای دکتر شیخ زینا و سایر اساتید انجمن حکمت و فلسفه، که ما را از راهنمایی‌های سودمند و ارزشمند برخوردار ساختند، سپاسگزاریم. از جناب آقای حجة الاسلام والمسلمین علی‌علی آل بویه و همکارانشان در انتشارات علمی و فرهنگی، که با تلاش و دقت نظر فراوان موجبات چاپ این اثر را فراهم نمودند، کمال تشکر را داریم.

اللهی - علیپوری

فهرست مطالب

پیش‌گفتا	سیزده
مقدمه	پانزده
۱. وجود	۱
مقدمه	۳
گسترهٔ عظیم هستی	۳
چرا جهان ما وجود دارد؟	۷
ارزیابی واقع‌گرایی موجهه	۱۰
اشیاء ناموجود	۱۴
وجود چیست؟	۲۰
ملاحظات پایانی	۲۴
۲. کلیات و جزئیات	۲۷
مقدمه	۲۹
واقع‌گرایی خاصهٔ سنتی	۳۱
ایرادها به واقع‌گرایی خاصهٔ سنتی	۳۶
نظریهٔ خوشه‌ای راسل	۳۸
گونه‌های نام‌گرایی	۴۰
نام‌گرایی محمول‌ها	۴۰
نام‌گرایی رده‌ها	۴۱
نام‌گرایی تشابه	۴۲
مجازها	۴۳

۴۸ ملاحظات پایانی
۵۱ ۳. علیت
۵۳ مقدمه
۵۳ پرسش‌های مقدماتی
۶۰ پرسش اساسی: علیت چیست؟
۶۲ مقدمه
۶۶ نظریه نظم
۷۲ نظریه خلاف واقع
۷۴ نظریه علیت
۷۶ ملاحظات پایانی
۷۹ ۴. زمان: شلایه ادی
۸۱ مقدمه
۸۱ شروع بحث: مجموعه الف و مجموعه ب
۸۴ مجموعه الف برای زمان بنیان است
۸۶ پاسخ راسل
۸۹ پارادوکس مک‌تگرت
۹۲ تشخیص
۹۷ نظریه الف یا نظریه ب
۱۰۰ ملاحظات پایانی
۱۰۳ ۵. زمان: سه معما
۱۰۵ مقدمه
۱۰۵ معمای پرایر
۱۱۰ زمان بدون تغییر
۱۱۶ سفر زمان
۱۲۰ علیت رو به عقب
۱۲۰ حلقه‌های علی
۱۲۲ پارادوکس پدر بزرگ: آیا مسافر زمان می‌تواند گذشته را تغییر دهد؟
۱۲۵ ملاحظات پایانی
۱۲۹ ۶. اختیار
۱۳۱ مقدمه

۱۳۲	تقدیرگرایی
۱۳۷	استدلالات پیچیده تر تقدیرگرا
۱۴۳	تقدیرگرایی الهیاتی
۱۴۵	اختیار و جبرگرایی
۱۴۶	دفاع از اعتقاد به عدم سازگاری
۱۴۹	پاسخ معتقد به سازگاری
۱۵۱	آیا مفهوم اختیار فاقد انجام است؟
۱۵۳	ملاحظات پایانی
۱۵۷	۷ هویت شخصی
۱۵۹	مقدمه
۱۶۱	نظریه هویت شخصی
۱۶۳	شخص چیست؟
۱۶۶	آنچه موجب هویت شخصی می شود چیست؟
۱۷۲	دفاع از دیدگاه پیچیده
۱۷۶	آیا هویت مهم است؟
۱۷۸	دیدگاه ساده
۱۸۳	ملاحظات پایانی
۱۸۵	۸ واقع گرایی و ضدواقع گرایی
۱۸۷	مقدمه
۱۸۹	توضیح بحث واقع گرایی / ضدواقع گرایی
۱۹۳	مطالعه موردی ۱: شخصیت
۱۹۷	مطالعه موردی ۲: گذشته
۲۰۰	ضدواقع گرایی: انگیزه و ارزیابی
۲۰۴	ابطال ضدواقع گرایی
۲۰۷	ملاحظات پایانی
۲۱۱	واژه نامه توصیفی
۲۲۹	واژه نامه فارسی به انگلیسی
۲۳۵	واژه نامه انگلیسی به فارسی
۲۴۱	کتابنامه
۲۴۷	نمایه

پیش‌گفتار

طی فرصت مناسبی از دانشگاه ملی استرالیا (ای‌ان‌یو)^۱ در نیمهٔ اول سال ۲۰۰۵ شروع به تحریر این کتاب نمودم. از ای‌ان‌یو برای این فرصت سپاسگزارم. در سمینارهای بعدی در ای‌ان‌یو، در حین پیش‌نویس فصول، بازخوردهای مفیدی را از همکارانم دریافتم. به ویژه جریمی شیرمر^۲ و پیتر روپر^۳، همچنین هاوی کارل^۴ و اودو تیل^۵ را تشکر می‌کنم. همچنین از دانشجویان فارغ‌التحصیل که در سمینار شرکت کردند تشکر می‌نمایم: دیوید وال^۶، پیتر گراندی^۷، پیتر الدریدج - اسمیت^۸، لوک اسمال^۹، و مت کاکس^{۱۱}.

از آقای تونی بروس^{۱۲}، ویراستار متون فلسفی کتاب، و رابرت راتلج به دلیل تشویق‌هایش؛ از پریانکا پتک^{۱۳}، ویراستار ارشد، به دلیل توصیه و رهنمودهایش؛ و از تیم کرین^{۱۴} به دلیل برقراری تماس من با تیم چاپ‌گذاری می‌کنم. در نتیجهٔ بازخورد انتقادی از سه داور راتلج، چندین بار در دست‌نویس تجدید نظر کردم. علاوه بر این، دانشجوی سابقم، رابرت نیکولز^{۱۵}، به اصلاح

1. ANU = Australian National University

3. Peter Roeper

6. David Wall

9. Luc Small

12. Tony Bruce

15. Robert Nichols

4. Havi Carel

7. Peter Grundy

10. Paul Miller

13. Priyanka Pathak

2. Jeremy Shearmur

5. Udo Thiel

8. Peter Eldridge-Smith

11. Matt Cox

14. Tim Crane

ملاحظات ویرایش را به قلم آورد؛ جان گرگوری^۱ از منظر یک کارمند بخش دولتی به کل متن نظر افکند و تامس ماوتنر^۲ این اجازه را به من داد تا از دانش وسیع تاریخ فلسفه‌اش بهره‌مند شوم.

انتشارات راتلیج، به منظور راهنمایی و آسان کردن کتاب برای خوانندگانش قالبی را پیشنهاد داد که در آن هر فصل محلو از کادرهای مفهومی، شرح حال فلسفه، نقل قول‌های اصلی، کلمات تفصیلی، سؤال‌هایی برای مطالعه، منابع بیشتر و منابع اینترنتی است که امید است برای خوانندگان مفید واقع شود. اما اگر برخی از اینها و عبارات اساسی مبهم باشند، با اشتیاق فرهنگ فلسفه‌آی ماوتنر (چاپ دوم، لندن، پنگوئن، ۲۰۰۵) را به عنوان کمک لازم برای فهم بیشتر من در دسترس داشته‌ام.

1. John Gregory

2. Thomas Mautner

3. *Dictionary of Philosophy*

مقدمه

هنگامی که آندرونیکوس رُدس^۱ در قرن اول پیش از مسیح آثار ارسطو را گردآوری و تنظیم می‌کرد، کتاب‌هایی را که به «فلسفه اولی» می‌پرداخت بعد از کتاب‌های مربوط به فیزیک قرار داد. از این رو آن‌ها متافیزیک نامیده شدند. ارسطو «فلسفه اولی» اش را «فلسفه اولی» عنوان کرده و وجود بماهو وجود توصیف کرد. این توصیف، هر چند رازآلود، یک بحث از متافیزیک - اشتیاق آن برای امور کلی - را دربرمی‌گیرد. متافیزیک‌دان به تحلیلی در کلی‌ترین و فراگیرترین ویژگی‌های واقعیت (مثلاً وجود مکان، زمان، اشیاء و خاصیت) علاقه‌مند است، اما تحقیق متافیزیکی همیشه مطلقاً کلی نیست، بلکه همچنین شامل بررسی موضوعات جزئی‌تر، مانند اختیار و هویت شخص است.

متافیزیک‌دانان در انجام تحقیقاتشان مجموعه‌ای از داده‌ها را به روش‌ها را به کار می‌گیرند: تأمل دقیق، تحلیل مفهومی، تحقیق تجربی و روش‌های دیگری نظیر منطقی و ریاضیات. نتایج تجربی و روش‌های صورتی ارتباط بسیار با موضوعات متافیزیکی دارند تا با موضوعات دیگر. به طور مثال، نتایج تجربی به بحث در باب ماهیت و زمان و مکان مربوط است؛ و روش‌های صورتی با مباحث بین واقع‌گرایی و ضدواقع‌گرایی مرتبط است. با وجود این، سؤالات

1. Andronicus of Rhodes

متافیزیک با نتایج تجربی صرف یا با روش‌های مطلقاً صوری منطق و ریاضیات به سختی قابل حل است. باید موضوعات متافیزیک را همانند شکل‌گیری یک طیف با موضوعاتی در انتهای طیف انتزاعی‌تر یا پیشین‌تر، و موضوعات دیگر را در انتهای طیف علمی‌تر ببینیم.

بهترین راه درک ویژگی متافیزیک درگیر شدن در مباحث متافیزیک خاص است. من در این کتاب تلاش کرده‌ام موضوعات اصلی متافیزیک را به روشی قابل فهم و روشن معرفی کنم و بدون مزاحمت از جزئیاتی که نوشته‌های فلسفی را سنگین می‌کنند بپرهیزم. غالباً درباره موضوعی موضع‌گیری خواهم کرد اما در این موضع‌گیری، همیشه دلایل خود را مطرح خواهم کرد، و خواننده می‌تواند با آن‌ها موافقت کند. در بقیه این مقدمه مختصر، خطوط اصلی هر فصل را ترسیم می‌کنم.

در فصل اول به موضوعات مختلف مربوط به وجود نظری خواهیم افکند. آستین^۱ زمانی به کنایه گفت که وجود «فقط مانند آرام‌تر نفس کشیدن» است. قبول این اظهارنظر دشوار است. اما در این فصل نگاهی خواهیم داشت به نظریه واقع‌گرایی موجهه (این نظر که جهان‌های ممکن دیگر و موجودات ممکن، درست همانند جهان ما و ساکنان آن وجود دارند)؛ و برخی پاسخ‌ها به داستان قدیمی را که «چرا چیزی وجود دارد به جای هیچ‌چیز» وجود نمی‌داشت» بررسی خواهیم کرد؛ به بررسی این نظر که اشیاء غیر وجودی وجود دارند خواهیم پرداخت؛ و در آخر به این پرسش که آیا وجود خاص اشیاء و چیزهای متعارف (مانند تنفس) است یا خیر خواهیم پرداخت. بحث در مورد مفروضات کما می‌گیرد و روابط گوناگون بین این چهار موضوع را آشکار می‌کند.

فصل دوم به موضوع معمولی و قدیمی متافیزیک - مشکل اشیاء - می‌پردازد. به منظور تشریح ماهیت خاصه‌ها، و تفاوت (ادعاشده) بین خاصه‌ها و جزئیات، آیا باید خاصه‌ها را به عنوان کلیات (یکسان در مصداق‌هایشان)

نصور کنیم؟ پاسخ واقع‌گرایان به این پرسش مثبت و پاسخ نام‌گرایان^۱ منفی است. ما برخی ایرادها به گونه‌های معمول واقع‌گرایی و نام‌گرایی^۲ را بررسی خواهیم کرد. همچنین نگاهی خواهیم داشت به روایت نسبتاً جدید نام‌گرایی – نظریهٔ مجاز – که موجب تضعیف نمونه‌های سنتی می‌شود و خاصه را به عنوان نوعی امر جزئی به حساب می‌آورد.

در فصل سوم به علیت می‌پردازیم. بعد از پرداختن به پرسش‌های مقدماتی مثلاً دربارهٔ انواع موجوداتی که می‌توانند علت و معلول باشند و جهت زمانی علت و معلول، در فصل منطقی رابطهٔ علی^۳ – حال پرسش بنیادی ستافیزیک را مطرح می‌کنیم: رابطهٔ علی چیست؟ ارتباط بین دو رویداد به طوری که یکی علت دیگر می‌شود چیست؟ دو پاسخ تقلیلی زیر به این پرسش را بررسی می‌کنیم: پاسخ «عقلی»^۴ یک پیوستگی مدام است؛ و پاسخ لونیس که علیت یک وابستگی خالص است. همچنین به این پاسخ غیرتقلیلی نیز نگاهی خواهیم داشت: این نظریهٔ علیت نوع غیر قابل تقلیل ضرورت طبیعی^۵ است.

فصل چهارم دربارهٔ زمان است. هم‌طور که مک‌تگرت^۶ در اوایل قرن گذشته خاطر نشان کرد، موقعیت‌ها در زمان به دو طریق کاملاً متفاوت قابل تمیز هستند: رویدادها را می‌توان در دستهٔ ب قرار داد یا در دستهٔ قبل از و بعد از (تنظیم کرد)؛ همچنین رویدادها می‌توانند در دستهٔ «ف» قرار گیرند (و به عنوان گذشته، حال و آینده تنظیم شوند). موقعیت‌ها در دستهٔ «ب» هم هستند؛ موقعیت‌ها در دستهٔ «ف» مدام در حال تغییر هستند. نظریه‌پردازان این‌ها را دستهٔ «ف» را برای زمان بنیادی می‌داند؛ نظریه‌پرداز ب تعیین‌های دستهٔ «ب» را بنیادی می‌داند. مک‌تگرت تصور می‌کرد ایرادهای فاطمی به هر دو نظریهٔ «ب» و «ف» با خوشحالی نتیجه گرفت که زمان غیرواقعی است. افراد معدودی از نظریهٔ قهرمانانهٔ مک‌تگرت پیروی کردند، اما هنوز مناظرهٔ داغ و اغلب از لحاظ علمی

1. nominalists

2. nominalism

3. causal relation

4. causation

5. natural necessity

6. J. M. E. McTaggart

آگاهانه بین نظریه پردازان الف و ب در جریان است.

در فصل پنجم به برخی موضوعات فرعی دربارهٔ زمان نگاهی خواهیم افکند. آیا اینکه ما دارای نگرش‌های جانبدارانهٔ زمانی هستیم (به طور مثال، تشکر از خدا هنگامی که یک تجربهٔ دردناک به پایان می‌رسد و نه هنگامی که تجربهٔ دردناکی در راه است) استدلالی را به نفع نظریهٔ الف زمان فراهم می‌آورد؟ آیا زمان یک حقیقت ضروری است، همان گونه که بسیاری از فلاسفه. اعتقاد داشته‌اند که زمان بدون تغییر نمی‌تواند وجود داشته باشد؟ در آخر، آیا امکان سفر گذشته وجود دارد؟

فصل ششم به چالش‌های متعددی نسبت به باور عرف عام به اختیار انسان، می‌پردازد. تقریباً به دلایل صرفاً منطقی استدلال می‌کند که آزادی یک توهم است: ما از جهت عملاً انجام می‌دهیم کار دیگری نمی‌توانیم انجام دهیم. جبرگرایان افراطی، همان طوری که از نامشان پیداست، معتقدند که اختیار و جبرگرایی ناسازگارند و از آنجا جبرگرایی درست است، ما فاقد اختیار هستیم. استدلال‌های تقدیرگرا و جبرگرای افراطی باید مورد کنکاش دقیق تری قرار بگیرد. برخی نیز اعتقاد دارند که اختیار مستلزم نوعی آزادی اراده است که منطقیاً غیرقابل توجیه است. و از این رو مفهوم اختیار نامسجم است.

در فصل هفتم به این پرسش‌ها خواهیم پرداخت که ویژگی‌های متمیز اشخاص چیست و چگونه است که همان شخص در طی زمان وجود دارد. روشی که در اینجا به کار گرفته می‌شود عمدتاً بر آزمون‌های فکری خیالی و قضاوت‌های شهودی ما دربارهٔ این‌که در این آزمایش‌ها کی می‌توانیم متوجه شویم است. این روش محدودیت‌های خودش را دارد اما در درون این محدودیت‌ها، کمک می‌کند تا بین نظریه‌های رقیب هویت شخصی قضاوت کنیم. نظریه‌های هویت شخصی همانند علیت می‌توانند به دو نوع تقلیلی و غیرتقلیلی تقسیم شوند. تمام نظریه‌های تقلیلی معمولی در معرض انتقاد دقیق قرار دارند و نظریهٔ غیرتقلیلی - نظریهٔ ساده - برای بررسی بیشتر مطرح شده است.

فصل پایانی به گونهٔ جدیدی از یک بحث قدیمی می‌پردازد. بحث واقع‌گرا

در مقابل ایدئالیست یکی از کهن‌ترین بحث‌ها در متافیزیک است. مایکل دامت^۱ فیلسوف آکسفورد در سال ۱۹۶۰ روش جدیدی برای درک این بحث پیشنهاد کرد. دامت با کمک گرفتن از ایده‌های گوناگون ویتگنشتاین^۲ متأخر درباره ماهیت عمومی معنا، اعلام کرد که ما واقع‌گرایی را به عنوان نظریه معنا درک می‌کنیم. یک واقع‌گرا درباره F ها (ذهن‌های دیگر، گذشته، ریاضیات و غیره) کسی است که به واسطه معنای جملات F ، اعتقاد دارد که گزاره‌های F به طور قطعی یا صادق هستند یا کاذب. مستقل از اینکه ما ارزش آن‌ها را بدانیم یا خیر. صادق واقع‌گرا درباره F ها، چنین قطعیتی را در ارزش انکار می‌کند. در فصل هشتم، انگیزه بدواً برای و ویژگی تعهدات آن را مورد بررسی قرار خواهیم داد و به یک استدلال فلسفی می‌پردازیم پرداخت که انسجام آن را مورد سؤال قرار می‌دهد.